

De Lokhorstkerk en haar orgel

Het kerkgebouw

De Lokhorstkerk staat in het oudste gedeelte van Leiden. Hier bouwden de Graven van Holland naast de Pieterskerk hun Gravenhof en Gravensteen (tevens gevangenis). In de Gravenhof werd o.a. in 1254 Floris V geboren. Ooit logeerde hier ook Keizer Karel V. Met het vertrek van de graven naar 's Gravenhage raakten hun Leidse bezittingen in verval. In het midden van de 16^e eeuw kwam de Gravenhof in bezit van de familie van Lokhorst: het Huis Lokhorst. Rond 1600 werd de slotgracht rond het Gravenhof en Gravensteen gedempt. De huidige Pieterskerkstraat was eens deel van die Hofgracht.

Eind 16^e eeuw werd het terrein van Huis Lokhorst in kavels verkocht. In 1613 kocht de Waterlandse Doopsgezinde Gemeente een gedeelte van de grond van het complex Lokhorst. Deze

gemeente kwam voorheen samen in een huis aan de Oude Varkenmarkt. De aankoop van een aangrenzende woning met erf in 1634 maakte de bouw van een kerk mogelijk.

Omdat een kerkgebouw van een dissidente

(andersdenkende) gemeente vanaf de straat niet zichtbaar mocht zijn werd het gebouw omgeven door huizen.

In 1638 stond er een schuilkerk met woningen omheen. De naam van de kerk is dus ontleend aan het oude Huis Lokhorst. Door de aankoop van extra grond kon de kerk al in 1648 worden uitgebreid met een 2^e booggewelf met een houten galerij.

De kerk in zijn huidige vorm staat er sinds 1660. De huidige voorgevel van het voorgebouw dateert uit 1823. In 1856 werd

het plaatsje achter de kosterwoning en het voorportaal overdekt en in 1860 werd de kerk ingrijpend gewijzigd. De mannengalerij werd verwijderd en het orgel werd verplaatst naar de huidige

gevel. Uit deze tijd zijn de neogotische ramen, de gietijzeren zuilen en het huidige kerkmeubilair. De banken waren bedoeld voor de mannen en de stoelen voor de vrouwen (veilig in het midden). Ook werd toen de eerste centrale verwarming met buizen in vloergoten onder roosters aangelegd. Later volgden gaskachels en in 1913 een volledige centrale verwarming.

De bijzondere art nouveau gaslichtkronen zijn uit 1906. In de jaren 70 van de vorige eeuw werd het gebouw in stapjes gerestaureerd. Daarbij werden de ramen en de vloer vernieuwd. Het gebouw wordt nu

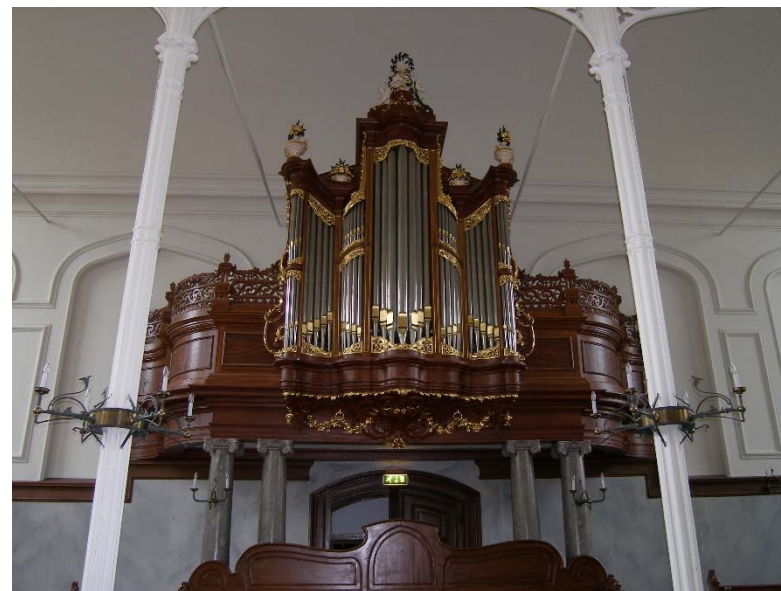
gebruikt door het Samenwerkingsverband van Doopsgezinden en Remonstranten in Leiden. In 1971 werd tot deze samenwerking besloten.

Het Mitterreither-van Damorgel

Na de reformatie werd orgelmuziek in een kerkdienst afgewezen, er werd alleen (eenstemmig) gezongen. Orgelmuziek mocht wel voor of na de dienst worden gespeeld.

Omdat zingen zonder begeleiding kennelijk niet voldeed kwam in de 17e eeuw orgelmuziek toch weer langzaam in de dienst terug.

Pas in 1774 werd mede dankzij een gift besloten om een orgel (van een sober type) aan te schaffen. De gemeente gunde de opdracht aan de Leidse Johannes

Josephus Mitterreither voor een bedrag van fl 1800,-. Het werd een éénklavierorgel met 11 registers en 3 blaasbalgen. Het kostte uiteindelijk fl 2932,-. Het houtsnijwerk werd verzorgd door de beeldhouwer Johannes Schadé.

Al in 1805 werd aan Lambertus van Dam opdracht gegeven om het orgel met een 2e klavier uit te breiden. Dat kwam gereed in 1807, na de ramp met het kruitschip die ook het orgel in de Lokhorstkerk onbespeelbaar maakte. Bij de verbouwing van de kerk in 1860 werd het orgel naar de huidige plaats overgebracht. Sinds die tijd is het orgel steeds verder aangepast, aanvankelijk op verzoek van organist Jan Godefroy en later door Van Duijster. Bij de restauratie in 1999 is het orgel teruggebracht naar de situatie van 1807. Deze restauratie is uitgevoerd door de fa. Flentrop. Het schilderwerk is weer uitgevoerd volgens het oorspronkelijke gedetailleerde bestek uit 1774.